

Voortvarende invoering WMO voor huishoudelijke hulp Zaanstad

Ondanks aanscherping controle op besteding van persoonsgebonden budget, nog risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik

Hoewel de gemeente Zaanstad de Wet Maatschappelijke Ondersteuning voor huishoudelijke hulp soepel invoerde, doen zich bij de uitvoering van de persoonsgebonden budgetten (Pgb's) een aantal tekortkomingen voor. Het gaat hier met name om collectieve Pgb's voor 3 verzorgingstehuizen, lange wachttijden voor de aanvraag van huishoudelijke hulp en nog onvoldoende maatregelen voor controle en sancties op de besteding van de budgetten. Dit zijn de hoofdconclusies van de Rekenkamer Zaanstad in het rapport *De Wmo in Zaanstad. Het Persoonsgebonden budget voor huishoudelijke hulp* dat zij vandaag publiceert.

Zaanse huishoudelijke hulp in cijfers

Door landelijke regelgeving is per 1 januari 2007 de huishoudelijke hulp uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) naar de Wmo overgeveeld en werd daarmee een taak van de gemeenten. De gemeente Zaanstad verstrekt subsidie aan Regionaal Indicatie Orgaan (RIO) Zaanstreek om hulp in de huishouding voor cliënten in Zaanstad te organiseren (indicatiestellen, betalen en controleren). De Wmo biedt de mogelijkheid dat burgers zelf huishoudelijke hulp inkopen met een persoonsgebonden budget. In 2008 gaf de gemeente Zaanstad circa € 10,6 miljoen uit aan huishoudelijke hulp, waarvan € 1,2 miljoen aan circa 500 cliënten met een Pgb voor huishoudelijke hulp. Het gaat daarbij per cliënt om gemiddeld € 2500 per jaar (bruto), waarbij de cliënt een eigen bijdrage betaalt van gemiddeld € 400.

De rekenkamer onderzocht of de gemeente erin slaagt om deze nieuwe Wmo-taak zodanig uit te voeren dat de administratieve lasten voor de cliënt beperkt zijn, misbruik en oneigenlijk gebruik van de Pgb's wordt voorkomen en de gemeente de financiële risico's beheerst.

Redelijke overgang AWBZ naar Wmo

De overgang van de AWBZ naar de Wmo per 1 januari 2007 is in Zaanstad redelijk soepel verlopen. Echter 6% (106 van de 1.687 AWBZ-overgangsccliënten) van de personen, die via de AWBZ al huishoudelijke hulp ontvingen, kreeg niet op tijd (binnen de wettelijke termijn van één jaar) een herindicatie. Dit had evenwel geen praktische consequenties voor de betrokkenen. De rekenkamer constateert dat AWBZ-overgangsccliënten gemiddeld een duurdere vorm van huishoudelijke zorg ontvangen, maar voor minder uren, dan cliënten die voor het eerst huishoudelijke hulp via de Wmo kregen. De bijdragen voor de 'oude' en de 'nieuwe' cliënten zijn daarmee redelijk vergelijkbaar. De financiële risico's van de overgang naar de Wmo zijn voor de gemeente Zaanstad beperkt gebleven, doordat de gemeente als 'voordeelgemeente' meer middelen voor huishoudelijke hulp van het rijk ontving (€ 13,1 miljoen), dan het daadwerkelijk besteedde aan huishoudelijke hulp (€ 8,9 miljoen) in 2008. De niet bestede middelen zijn in een Wmo-reserve gebracht, voor andere Wmo-taken (o.a. gehandicaptenvervoer, buurthuizen en dak- en thuislozenzorg) aangewend of vloeiden terug naar de algemene middelen van de gemeente.

Misbruik en oneigenlijk gebruik bij collectieve Pgb's

In 2007 legde RIO Zaanstreek een bedrag van € 12.554 op aan terugvorderingen voor Pgb-gebruikers van huishoudelijke hulp. In 2008 verbeterde RIO Zaanstreek de controle over de verantwoordingen die cliënten met een Pgb moeten aanleveren en legde zij meer sancties op. Cliënten met een Pgb moeten door de verscherpte controle € 193.000 terugbetalen over 2008. De rekenkamer vindt evenwel dat de controle nog verder verbeterd moet worden. Op dit moment beperkt de controle zich teveel tot een papieren controle. Handtekeningen, zorgovereenkomsten en betalingsbewijzen controleert RIO Zaanstreek niet. Ook onderzoekt RIO Zaanstreek bij de aanvraag onvoldoende of iemand een Pgb aankan en of er risico op misbruik en oneigenlijk gebruik bestaat. De gemeente beschikt nog over onvoldoende heldere regels voor het besteden van de Pgb en het opleggen van sancties aan cliënten met een Pgb. Bovendien kunnen sancties pas relatief laat worden opgelegd, doordat Pgb's slechts halfjaarlijks of jaarlijks worden uitbetaald.

Om de overgang naar de Wmo soepel te laten verlopen, sprak de gemeente met 3 verzorgingstehuizen (Saeden, Pennemes en Mennistenerf) af dat zij namens 161 cliënten collectief een Pgb aanvroegen en voor hen de huishoudelijke hulp regelden. De rekenkamer constateert dat in 2007 de betalingen aan 37 cliënten uit deze verzorgingstehuizen onrechtmatig waren. De gemeente maakte namelijk afspraken met de verzorgingstehuizen voor het verstrekken van duurdere huishoudelijke hulp aan deze 37 cliënten dan waarop zij volgens hun indicatie recht hadden. De rekenkamer constateerde verder dat de gemeente de Pgb's gebruikt voor een grote groep cliënten (33% van de Pgb-ers in 2008), waarvoor het Pgb eigenlijk niet is bedoeld. Het gaat namelijk om vaak oudere, niet zelfredzame cliënten, die niet in staat zijn hun Pgb te beheren. Zij geven een volmacht aan de verzorgingstehuizen en hebben zelf geen zicht op de besteding van hun Pgb. Verder constateerde de rekenkamer dat één van de drie verzorgingstehuizen (Saeden met € 70.438 aan Pgb's in 2007) zich niet kon verantwoorden over de daadwerkelijk geleverde uren huishoudelijke hulp.

Hoogte Pgb-budget en administratieve lasten voor cliënten

De rekenkamer berekende dat de hoogte van het gemiddelde Pgb-bedrag in Zaanstad redelijk vergelijkbaar is met de waarde van zorg in natura die cliënten ontvangen van de thuiszorg. De administratieve lasten zijn voor cliënten met een Pgb hoger dan voor cliënten die zorg in natura ontvangen, omdat zij gemiddeld vaker een aanvraag moeten doen als gevolg van de kortere toekenningsperiode voor de Pgb. Ook dienen budgethouders een administratie te voeren om zich te kunnen verantwoorden over hun Pgb. Verder constateert de rekenkamer dat cliënten soms lang moeten wachten voordat de gemeente beslist over de toekenning van huishoudelijke hulp: 7% van de aanvragen duurt langer dan de wettelijke termijn van 8 weken. Ook worden de eigen bijdragen bij huishoudelijke hulp relatief laat geïnd, waardoor cliënten in financiële problemen kunnen komen.

Aanbevelingen

Om de uitvoering van de Pgb's voor huishoudelijke hulp te verbeteren doet de rekenkamer 12 aanbevelingen aan het college van Zaanstad en 2 aan het bestuur van de stichting RIO Zaanstreek. Zowel het college van Zaanstad, als het bestuur van de stichting RIO Zaanstreek nemen alle aanbevelingen van de rekenkamer over, maar geven nog onvoldoende concreet aan hoe ze de aanbevelingen willen uitvoeren.